

Liberaliseringen af den svenske apotekssektor

– med svenskernes egne ord

”Fler apotek - men svært att få tag på mediciner”

”Avregleringarna har kostat staten miljarder”

”Fler apotek men risk för sämre patientsäkerhet”

”Det gäller min sons liv!”

”Alarmerande brister i apotekens kompetenssatsningar”

”Apoteksmärknaden får sämre betyg efter omregleringen”

”Apoteksägarnas vinstkrav fara för patientsäkerheten”

INDHOLD

1

KAPITEL 1:
PATIENTSIKKERHEDEN UDHULES

4

2

KAPITEL 2:
LIBERALISERING FØRTE TIL JAGT PÅ
MEDICIN OG RÅDGIVNING

14

3

KAPITEL 3:
EN DYR FORRINGELSE

20

FORORD

Svenskernes tilfredshed med liberaliseringen af deres apotekssektor breder sig. Kronisk syge må gå fra apotek til apotek for at få deres medicin. Kommercielle krav presser fagligheden og sikkerheden. Statens – og dermed skatteydernes – regning for at sikre tilgængeligheden i tyndt befolkede områder er vokset. Samlet set advarer de svenske myndigheder om risiko for ringere patientsikkerhed efter liberaliseringen. Det har senest fået den svenske regering til at sætte et lovarbejde i gang, som skal dæmme op for nogle af problemerne. Ny regulering skal altså rette op på en deregulering, som ellers blev sat i verden under løfter om forbedringer.

Imens bliver Sverige med jævne mellemrum trukket frem i den hjemlige debat om apotekssektoren som et eksempel til efterfølgelse. Som et eksempel på, at det er en god ide at gøre apotekerne til en del af detailhandlen i stedet for at fastholde apotekerne som en del af sundhedssektoren.

Der kan uden tvivl siges gode ting om den svenske apotekssektor. Det er alt andet lige positivt, at der er kommet flere apoteker, men det ændrer ikke på, at de forbedringer, som var udgangspunktet for at liberalisere sektoren, lader vente på sig. De negative scenarier, der blev advaret om i debatten inden liberaliseringen, bliver et for et til virkelighed. Forringet faglighed, ringere patientsikkerhed, ringere tilgængelighed til medicin og øgede udgifter til medicinudlevering. Det er en bekymrende udvikling, som ikke bør inspirere til efterfølgelse.

De følgende sider beskriver – med svenskernes egne ord – denne side af den svenske liberalisering. Al dokumentation kommer fra svenske myndigheder, forskere, organisationer og apoteksansatte og findes til fri afbenyttelse og videre granskning på www.apotekerforeningen.dk/sverige.aspx

Den virkelighed, svenske medicinbrugere møder, beskriver, hvad vi kan forvente herhjemme, hvis apotekssektoren skal være en del af detailhandlen. Danmarks Apotekerforening ønsker en fortsat fagligt stærk apotekssektor, der kan yde et væsentligt bidrag i indsatsen mod de medicinproblemer, som mange danskere er ramt af, og som koster sundhedssektoren dyrt.

God læselyst!

Niels Kristensen

Formand

Danmarks Apotekerforening

1 KAPITEL 1 PATIENTSIKKERHEDEN UDHULES

I debatten forud for liberaliseringen af apotekssektoren i Sverige var de fleste fortalere enige om, at en liberalisering ville føre til forbedringer. Flere apoteker og øget konkurrence ville skærpe kampen om kunderne, og øget kamp ville få de liberaliserede apoteker til at løfte opgaven bedre end de daværende apoteker, var logikken. Målet var at øge tilgængeligheden og effektiviteten i apotekssektoren, få lavere medicinpriser og fastholde fokus på sikker medicinanvendelse.

Virkeligheden blev en anden. Reelt er ingen af målene nået.

Antallet af apoteker er steget siden liberaliseringen, men det er blevet sværere for den enkelte at få fat i sin medicin, især for de mest sårbare patientgrupper. Myndighederne advarer om, at sikkerheden er under pres. Patienterne beretter om mærkbart ringere forhold. Apotekets medarbejdere mener ikke, at de kan arbejde på en måde, som er sikker for medicinbrugerne.

STATSKONTORET: FORVÆRRET PATIENTSIKKERHED

I maj 2013 offentliggjorde det svenske Statskontoret den endelige evaluering af liberaliseringen. Statskontoret er "Regeringens utredningsstöd", som det hedder på institutionens hjemmeside. Det vil sige den myndighed, der foretager evalueringer og udredninger for den svenske regering. Kontoret konkluderer, at der er kommet flere apoteker, men at der er risiko for en forværring af patientsikkerheden. Statskontoret bygger bl.a. sine konklusioner på personalets erfaringer efter liberaliseringen:

- o Mere end halvdelen oplever, at forudsætningerne for at udføre korrekte receptekspeditioner er forværret efter omreguleringen.
- o Seks ud af ti oplever, at mulighederne for kompetenceudvikling inden for bl.a. farmaci er forværret efter omreguleringen.
- o Statskontoret bedømmer, at det niveau for kompetencer og sikkerhed, som fandtes før omreguleringen, ikke er bibeholdt i fuld udstrækning.

Statskontoret om personalets rammer for rådgivning efter liberaliseringen.

”DET ER ALTID DEN HURTIGE INDTJENING, DER VINDER”

Apotekerne udvikler sig ikke hurtigt nok på sundhedsområdet. Årsagen er, at de drives som købmandsforretninger, mener en tidligere sundhedschef i en af de store kæder, Apoteket AB.

Monica Høgman var i mange år ansat i kæden Apoteket AB. Senest som chef for helse og sundhedstjeneste. I efteråret 2013 forlod hun sin stilling. Hun forklarer om sit jobskifte, at det både skyldes, at hun fik en interessant mulighed inden for sygehusområdet, men også en utilfredshed med udviklingen efter liberaliseringen af apotekssektoren.

”Apotekerne siger, de gerne vil udvikle sig på sundhedsområdet. Men både centralt og ude på apotekerne er relationen til sundhedssektoren blevet forringet. Derfor bliver det ikke til mere end ambitionerne. Man vil gerne have troværdigheden, men det er altid den hurtige indtjening, der vinder. Det er hurtigere at tjene penge på frihandelsvarerne. Derfor er det svært at se apotekerne som en aktør på sundhedsområdet. Der er meget fokus på at sælge flere varer, og det sundhedsfaglige niveau er faldet,” siger hun.

Monica Høgman vurderer, at apotekerne har været inde i en negativ udvikling, når det handler om fokus på medicin.

RINGERE FOR PATIENTERNE

”Det er blevet dårligere for patienterne. Det er også meget sværere at få fat på medicinen. Grundlæggende er der brug for et kvalitetsløft. Lægemidler er jo ikke det samme som alle andre varer. Folk vil jo gerne se apotekerne som et fagligt sted, så det skal de kunne leve op til,” siger Monica Høgman.

Hun mener, den negative udvikling skyldes den måde, apotekerne er ledet på:

”Der er et vældigt stærkt detailhandelsfokus. Det skyldes, at kravene er lave til spørgsmålet om tryk og sikker lægemiddelanvendelse, samt at de forskellige kæder ikke har faglig farmaceutisk kompetence i ledelsen og dermed ikke har tilstrækkeligt sundhedsfagligt fokus. Det går ud over det faglige niveau på apotekerne.”

”Man vil gerne have troværdigheden. Men det er altid den hurtige indtjening, der vinder”

KOMPETENCEUDVIKLING PÅ SKRUMP

Farmaciförbundet var fagforbund for en stor del af de svenske apoteksansatte indtil 2014, hvor det blev lagt ind under Unionen, et af Sveriges største fagforbund. Farmaciförbundet har årligt undersøgt personalets vidensniveau og tidspresset på apotekerne, altså grundlaget for rådgivningen om medicin. Forbundets seneste Kompetensbarometer fra slutningen af 2013 beskriver "alarmerende brister i apotekens kompetensutveckling". Barometret viser, at mulighederne for at få den viden, som er afgørende for den rette rådgivning om medicin, er forringede. Kun omkring halvdelen af medarbejderne har formelt mulighed for at efteruddanne sig, og reelt er bemanningen ofte for stram til at udnytte denne mulighed i praksis.

Kompetencebarometret dokumenterer, at:

- o 36 procent oplever, at mulighederne for kompetenceudvikling er forværret det seneste år.
- o 82 procent ikke har tilstrækkelig tid til kompetenceudvikling til at holde sig ajour.
- o 53 procent ikke modtager tilstrækkelig kompetenceudvikling til at håndtere arbejdet på en måde, som er sikker for medicinbrugerne.

Farmaciförbundets formand indtil årsskiftet, Carina Jansson, påpeger, at udviklingen går i den forkerte retning. Arbejdsgiverne i sektoren er blevet gjort opmærksom på problemerne i forbindelse med tidligere målinger. Alligevel sker der ingen forbedringer.

"Vi ser fortsat store mangler i mulighederne for at holde sig ajour til en sikker lægemiddelrådgivning. Den negative trend bliver ikke brudt," siger hun.

Læs mere i interviewet nedenfor.

STORE PROBLEMER FOR KUNDERNE

Carina Jansson, der indtil årsskiftet 2013/2014 var formand for Farmaciförbundet (nu Unionen), tegner et negativt billede af de liberaliserede svenske apoteker. Liberaliseringen har overordnet ikke været til patienternes fordel.

Hvad mener I overordnet kendetegner apotekssektoren i Sverige i dag sammenlignet med situationen før liberaliseringen?

"Målet med den svenske omregulering af apoteksmarkedet, som Socialdemokraterne kalder afregulering, var at trimme et apotekssystem, der allerede fungerede rigtig godt. Det skulle opnås gennem konkurrence og privatisering. Men det marked, der blev skabt, har i stedet medført store problemer for kunderne."

”I dag har adskillige receptkunder oplevet, at deres medicin ikke kan fås på apoteket. Det er særligt alvorligt for kunder, der har brug for flere forskellige slags medicin, der skal indtages i kombination. Det er helt almindeligt, at man skal rundt til flere forskellige apoteker for at få fat i sin medicin. Sådan var det ikke tidligere. Dengang kunne farmaceuten via sin computer holde styr på, hvilket apotek i nærområdet der havde lægemidlet på lager.”

”Det grundlæggende problem er, at de nye apotekskæder har øget antallet af apoteker og udvidet åbningstiderne. Vi har nu 300 flere apoteker end før reformen. Men for at finansiere dette har ejerne reduceret apotekets lagerbeholdning af lægemidler. Personalet er heller ikke øget proportionalt med antallet af nyåbnede apoteker og de længere åbningstider.”

”Apoteksejernes krav om fortjeneste går ud over, hvordan de forskellige faggrupper kan udføre deres arbejdsopgaver.”

Hvordan vil du generelt betragte det faglige niveau på apotekerne – er det bedre eller dårligere end før?

”En betingelse for at holde apoteket åbent er, at der er en farmaceut på arbejde. Apoteksejerne sørger derfor for at ansætte tilstrækkeligt med farmaceuter, selvom bemanningen i perioder er minimeret. Et større problem er, at apoteksejerne reducerer antallet af apoteksassistenter, som er den faggruppe, der står for rådgivningen om håndkøbsmedicin, og som kunderne møder ude på gulvet. Det resulterer i en svækkelse af sektoren. Kunderne kan ikke få samme gode rådgivning og service om håndkøbsmedicin som tidligere.”

Hvordan påvirkes det faglige niveau af de krav om fortjeneste, som stilles af apoteksejerne?

”Jeg kan konstatere, at apoteksejernes krav om fortjeneste går ud over, hvordan de forskellige faggrupper kan udføre deres arbejdsopgaver. For små lagerbeholdninger betyder, at recepter ikke altid kan ekspederes. Et reduceret personale fører til stress og til, at det ikke er muligt at udføre den enkelte arbejdsopgave optimalt. Det betyder også, at kompetenceudviklingen tilsidesættes, eftersom den ofte ikke skemalægges, men i stedet skal finde sted, når der er mindst kundepres.”

Er det fortsat et problem, at patienter ikke kan få deres medicin og må gå forgæves på deres lokale apotek?

”Ja, og et andet problem er, at de kunder, der er tvunget til at besøge flere apoteker, når et lægemiddel ikke er på lager, ikke registreres i statistikken. De bliver jo overhovedet ikke ekspederet og er derfor heller ikke synlige i statistikken.”

TVANG SKAL SIKRE FAGLIGHED

Hullerne i patientsikkerheden i Sverige er så alvorlige, at de skal lappes, mener Farmaciförbundet (nu Unionen), og lovgivning er den eneste forsvarlige måde at gøre det på. Det er især krav om mersalg og krav om effektiviseringer, fx tidsbegrænsninger på receptekspeditioner, som har ført til ønsket om en skærpet lovgivning, men ønskerne bliver formentlig ikke opfyldt.

Forbundet ønsker også et lovkrav om kompetenceudvikling for at sikre, at medarbejderne er opdaterede med hensyn til den viden, som er afgørende for patientsikkerheden. Det skal ske under kontrol af Läkemedelsverket, den svenske pendant til det, der før hed Lægemedelstyrelsen herhjemme, for at sikre, at kompetenceudviklingen bliver gennemført.

”Vores konklusion er, at personalet ikke fuldt ud har de forudsætninger, som kræves for en garanteret sikker receptekspedition og lægemiddelrådgivning. Vi kræver derfor forandringer, som tvinger apoteksejerne til foranstaltninger, som sætter receptekspedition og lægemiddelrådgivning først,” skriver Carina Jansson, som var formand, og Gunilla Andersson, som var næstformand i Farmaciförbundet, i et debatindlæg.

Den svenske regering har sat et lovarbejde i gang, som netop skal rette op på de mest åbenlyse problemer i den liberaliserede apotekssektor. Der er dog ikke noget, der tyder på, at kravene om bedre patientsikkerhed bliver opfyldt. Ændringerne kommer i første omgang til at fokusere på substitution og på at sikre, at apoteket kan skaffe den medicin, borgerne har brug for, inden for 24 timer.

ARBEJDSMILØBAROMETER MED ALARMKLOKKER

”Vi er jo sælgere nu og ikke receptarier (svenske apoteksansatte, red.). At vi overser, at tabletterne skal sluges hele, er én sag – men glem for alt i verden IKKE at spørge, om de mangler en badesæbe.” Medarbejder på svensk apotek i Farmaciförbundets ”Arbetsmiljöbarometer 2013”.

Arbetsmiljöbarometeret viser også, at:

- o 53 procent af de apoteksansatte har ikke tid nok til rådgivning.
- o 31 procent frygter fejl i recepthåndteringen på grund af tidsmangel.

DOSISPAK – FEJL PÅ FEJL

Efter liberaliseringen overtog det private firma Apotekstjänst leverancerne af dosispakket medicin til en række svenske regioner. Dosispak er medicin pakket i små poser til den enkelte bruger i portioner til de relevante tidspunkter. Det kan fx være morgen-, middags- og aftenmedicin. Udliciteringen til Apotekstjänst har ført til problemer og advarsler fra de medicinansvarlige i flere regioner.

I Halland klagede de medicinansvarlige over en stribe problemer:

- o Medicinen udebliver.
- o Medicinen bliver sendt til de forkerte adresser.
- o Der er forkert indhold i poserne.
- o Der er forkert mærkning på poserne.

Efterfølgende måtte alle kommuner i Halland kontrollere den dosispakke medicin til deres borgere.

”Jeg tænker, at det her foretagende virker ikke rigtigt til at have styr på lægemiddel håndtering [...]. Resultatet er jo blevet en meget lav patientsikkerhed.”

Eva-Karin Stenberg, medicinansvarlig sygeplejerske, Halmstad.

I januar 2014 kritiserede de svenske myndigheder i stærke vendinger Apotekstjänsts arbejde i ni forskellige svenske regioner, fordi firmaet ikke kunne sikre en tilstrækkelig patientsikkerhed.

SKØNNE, SPILDTE EVNER

En undersøgelse dokumenterer, at der mangler faglig rådgivning på de svenske apoteker, når borgerne skal hente deres medicin. Ifølge Erika Olsson, som står bag undersøgelsen fra Uppsala Universitet, bliver apotekspersonalets kompetencer ikke ordentligt udnyttet i mødet med borgerne i skranken.

Hvad viser undersøgelsen?

”Undersøgelsen viser, at tavshed udgør omkring halvdelen af samtalen på apoteket, og at kun lidt eller ingen tid bliver brugt på at tale og rådgive om medicin. Der er en lang række kompetencer på apoteket, som vores undersøgelse viser, ikke bliver udnyttet fuldt ud. Vi har at gøre med eksperter inden for lægemidler, og deres rådgivning kan bidrage til øget patientsikkerhed, behandlingsresultat, større følelse af trykthed for patienten og mere omkostningseffektiv behandling.”

Hvad er så grunden til, at det forholder sig sådan?

”Det er vigtigt, at patienterne ved, hvad de kan få på apoteket, så de er åbne overfor eventuel rådgivning. Så er man også nødt til at tænke på, at apotekerne ikke har noget incitament til at bruge tid på rådgivningen. Hurtig ekspedition er lig med højere profit. Personalet bliver påvirket af deres ejer, og god rådgivning bliver muligvis ikke prioriteret. Ejerskabet er vigtigt.”

”Hurtig ekspedition er lig med højere profit. Personalet bliver påvirket af deres ejer, og god rådgivning bliver muligvis ikke prioriteret. Ejerskabet er vigtigt”.

RINGERE RÅDGIVNING

Läkemedelsverket, som er den svenske parallel til det, der før hed Lægemiddelstyrelsen i Danmark, har i 2011 gennemført en undersøgelse af rådgivningen på svenske apoteker og i butikker med salg af liberaliserede håndkøbslægemidler. Trænede observatører, såkaldte mystery-shoppere, udgav sig for at være kunder på i alt 300 apoteker og 800 butikker. Her købte de almindelige håndkøbslægemidler og stillede de samme spørgsmål på alle apoteker. Konklusionen var, at rådgivningen i mange tilfælde var mangelfuld eller direkte fejlagtig.

KAPITEL 2

LIBERALISERING FØRTE TIL JAGT PÅ MEDICIN OG RÅDGIVNING

Liberaliseringen i Sverige har ført til flere apoteker. Det faktum er flittigt brugt i debatten i Danmark, og det skaber let den misforståelse, at svenskerne har fået bedre adgang til medicin. Der er imidlertid et stykke vej fra det større antal apoteker til at konkludere, at tilgængeligheden til medicin er blevet bedre.

Flere apoteker gavner ikke, når de ikke ligger inde med den medicin, borgerne har brug for. Det er den virkelighed, der møder mange medicinbrugere. De må løbe spidsrod mellem adskillige apoteker for at få deres medicin. Listen over problemer med tilgængelighed tæller derudover også apotekslukninger.

LANG VEJ TIL MEDICIN

”Vi er nærmest begyndt at blive handelsrejsende i medicin. Vi oplever, at vores lokale apoteker ikke kan levere den medicin, vi efterspørger, fordi de har for små lægre. Så går vi videre til næste apotek, som måske heller ikke har medicinen. Kort sagt kan man risikere at gå til fire eller fem apoteker, før man når frem til ét, der har medicinen.”
Anne Carlsson, formand for Sveriges Reumatikerförbundet, i et interview i Farmaci.

Læs mere på side 17.

NYE APOTEKER I BYERNE – LUKNINGER PÅ LANDET

De nye apoteker skyder op, hvor der i forvejen er apoteker. Det er ikke overraskende. Nye aktører placerer sig, hvor kunderne er. Det betyder, at svenskere, som før liberaliseringen havde langt til apoteket, stadig har langt til apoteket.

Dertil kommer, at de tyndt befolkede områder er begyndt at stifte bekendtskab med apotekslukninger. Den daværende regering var bevidst om denne risiko og lavede derfor et forbud mod at lukke apoteker de første år efter liberaliseringen. Det forbud er nu udløbet. I marts 2013 lukkede det første udkantsapotek, og ved redaktionens slutning var yderligere to apoteker blevet lukket.

Svenska Dagbladet har offentliggjort en liste med 25 apoteker i tyndt befolkede områder, som ifølge avisens analyse er lukningstruede.

APOTEKERNE I SVERIGE FUNGERER OVERHOVEDET IKKE

Formanden for de svenske gigtpatienter i Reumatikerförbundet, Anne Carlsson, er ikke i tvivl: Liberaliseringen af apotekerne i Sverige er en fiasko.

”Apotekerne i Sverige fungerer inte. Inte alls!”

Så kort er meldingen fra Anne Carlsson, der er formand for det svenske Reumatikerförbundet. Hun var oprindeligt tilhænger af en liberalisering af de statsdrevne apoteker. Men den svenske liberalisering er slået fejl, mener hun.

”Omreguleringen tjener kun markedet. De svenske apoteker har udviklet sig til at være et oligopol med nogle få stærke kæder, som primært er interesseret i at tjene penge. Og det er fint nok at ville tjene penge. Det er blot afgørende, at man også vil være der for patienterne. Men det er apotekerne ikke i tilstrækkelig grad.”

GÅR FORGÆVES

Anne Carlsson er selv gigtpatient og må i gennemsnit gå på tre forskellige apoteker for at få sine lægemidler. Ét af dem er et dyrt biologisk lægemiddel, men hun tager også ganske almindelig smertestillende medicin på recept. Alligevel oplever hun at gå forgæves.

”Der er kommet flere apoteker. Men de er så små, at de ikke har ret meget medicin på lager. Og apotekerne overholder ikke 24-timersreglen i forhold til at skaffe medicin hjem. Så siger apotekerne, at vi blot kan ringe for at høre, om de har medicinen. Men man kan jo ikke ringe til kædernes hovednummer. Eller hvert enkelt apotek. Og vi har i medlemskredsen mange ældre patienter, som har svært ved at gå rundt fra sted til sted,” siger Anne Carlsson.

”Omreguleringen tjener kun markedet. De svenske apoteker har udviklet sig til at være et oligopol med nogle få stærke kæder, som primært er interesseret i at tjene penge”.

**STATSKONTORET KONKLUDERER:
RINGERE TILGÆNGELIGHED TIL MEDICIN OG
RÅDGIVNING**

Konklusionerne om ringere tilgængelighed trods flere apoteker bekræftes af den svenske myndighed Statskontoret. Antallet af apoteker er øget, og åbningstiderne er udvidet, men tilgængeligheden til medicin og rådgivning er forringet. Kunderne oplever, at apoteket ikke kan levere lægemidlet inden for de krævede 24 timer.

”Tilgængeligheden til lægemidler inden for 24 timer er forværret efter omreguleringen”

Statskontorets konklusion i rapporten om den svenske apotekssektor.

Svenskerne oplever også, at det er blevet sværere at få den nødvendige rådgivning om medicinen.

”Øget arbejdsbelastning, flere arbejdsopgaver, krav fra apoteksledelsen om, at receptekspeditioner ikke bør tage for lang tid, og at mersalg bør ske.”

Statskontoret om årsagerne til den dårligere rådgivning.

DE ÆLDRE ER UTILFREDSE MED APOTEKERNE

Den svenske pensionistorganisation, PRO, er utilfreds med liberaliseringen af apotekerne i Sverige. Ændringen har ramt de ældre og dem, der bor uden for byerne.

Foto: Saga Berlin

Sten Boström har ansvaret for helse- og sygehusområdet i PRO, Pensionärens Riksorganisation, som organiserer 400.000 pensionister i Sverige. PRO har lige fra begyndelsen været kritisk overfor liberaliseringen af apotekerne. Organisationen mente, at den ville ramme socialt skævt. Det har vist sig også at blive virkeligheden, konstaterer PRO.

”Vores medlemmer oplever, at det er blevet ringere. Etableringen af nye apoteker ligger på hovedstrøgene, hvor folk med penge kommer. Men ikke uden for byerne – eller i de områder, hvor folk med færre penge bor,” siger Sten Boström.

Han peger også på, at mange stadig går forgæves efter deres medicin.

”Apotekerne forsøger at imødegå kritikken ved at henvise folk til internettet. Her kan man selv tjekke lagerbeholdningen på sit lokale apotek. Eller forbooke sin medicin på forskellige apoteker. Men det er jo ikke rimeligt, at kunderne selv skal bruge tid på at håndtere apotekets låger,” siger han.

”Det er jo ikke rimeligt, at kunderne selv skal bruge tid på at håndtere apotekets låger.”

Sten Boström mener, at apotekerne er blevet ringere, også når det handler om kerneopgaven: det at rådgive om lægemidler.

”Der er meget fokus på at sælge øvrige varer og optimere indtjeningen. Kerneopgaven fylder mindre. Apotekerne går meget op i at finde de niches, hvor de kan tjene penge. De reducerer også i personalet, og det betyder forringelser for kunderne. Udviklingen på apotekerne medfører, at vi risikerer at tabe respekten for lægemidler. Det er bekymrende. Den udvikling kan føre til øget forbrug – og også overforbrug. Og det giver desværre øget risiko for forgiftning og overdosering,” siger han.

KAPITEL 3 EN DYR FORRINGELSE

Liberaliseringen af apotekssektoren i Sverige har – ud over problemer med patientsikkerhed og tilgængelighed – også flere, mere kontante omkostninger. Udgifterne kan ikke gøres endeligt op. Der tikker stadig nye regninger ind. Men beløbene løber op i flere hundrede millioner kroner.

METERPRIS: 3 MILLIONER KRONER

Vejen til det nærmeste apotek er blevet lidt kortere efter liberaliseringen i Sverige. 150 meter er der skåret af gennemsnitsafstanden, men ikke uden en pris. Det kostede 460 millioner kroner alene i forhøjelse af den svenske apoteksavance at gennemføre liberaliseringen. Dermed har svenskerne betalt 3 millioner kroner for hver af de 150 meter, som gennemsnitsafstanden til apotek er mindsket med.

KOPIMEDICIN KOSTER 1 MILLIARD KRONER MERE I SVERIGE END I DANMARK

En analyse af prisniveauet i 2012 i Sverige og Danmark viser, at danskerne sparer omkring 1 milliard kroner ved at købe kopimedicin på recept i Danmark frem for i Sverige. Baggrunden er, at Sverige har en mindre effektiv substitution til billigste kopi, en svagere priskonkurrence og en højere apoteksavance end i Danmark.

SVERIGES RIGSREVISION: LIBERALISERINGER HAR KOSTET STATEN MILLIARDER

Direktøren for den svenske rigsrevision peger på, at liberalisering af bl.a. apotekssektoren sammen med jernbane- og elmarkedet har kostet staten milliarder. Sverige betaler nu regningen for manglende risikoanalyser før liberaliseringerne. Svigtende tilsyn med de liberaliserede erhverv udgør endnu et problem.

DOSISMEDICIN – FÖRRINGELSER OG FORDYRELSER

Efter liberaliseringen af apotekerne i Sverige overtog flere private aktører, bl.a. Apotekstjänst, opgaven med at levere dosispakket medicin, altså medicin pakket i de rette portioner til de rette dage til patienterne, i en række regioner. Det skulle have været en billigere løsning, men de svenske myndigheder står i stedet med flere ekstraregninger. Først løb Apotekstjänst ind i likviditetsproblemer. Det fik de berørte svenske regioner til at yde en ekstraordinær forudbetaling – en betaling, som nu grænskes af de svenske konkurrencemyndigheder. Så meddelte Apotekstjänst, at firmaet stadig har problemer. Derfor undersøger regionerne nu, om de med hjemmel i EU-regler om medicin alligevel kan skyde flere penge i foretagendet, selv om de svenske konkurrencemyndigheder ser på det med kritiske øjne.

NY STATSSTØTTE SKAL REDDE UDKANTSAPOTEKER

I de første år efter den svenske liberalisering måtte de nye aktører på markedet ikke lukke apoteker i tyndt befolkede områder. Det slog en aftale med staten fast. I 2013 udløb aftalen. Kort efter lukkede det første apotek i Udkantssverige. Siden er yderligere to apoteker lukket, og en lang række andre apoteker er ifølge svenske medier lukningstruede. Det har fået de svenske politikere til at oprette en pulje på 20 millioner kroner, og allerede nu er der krav om yderligere penge i puljen. Puljen skal sikre, at svenskere kan få adgang til deres medicin, også selv om de ikke bor i storbyerne.

PATIENTER SNYDT

Flere svenske apotekskæder har snydt kunderne og staten for besparelser ved ikke at udlevere den billigste medicin. Ligesom i Danmark skal svenske apoteker udlevere den billigste variant af et lægemiddel. Det sparer både borgerne og staten for store beløb. Alene i 2013 har kæderne Kronans Droghandel, Apotek Hjærtat og Apoteket AB i flere tilfælde ikke overholdt de regler.

Apotek Hjærtat undskylder sig med, at substitutionssystemet er kompliceret at håndtere.

I alle tilfælde truer de svenske myndigheder kæderne med bøder i millionklassen.

Svenske myndigheder, forskere, organisationer og borgere:

Ringere tilgængelighed til medicin

Ringere patientsikkerhed

Ringere faglig rådgivning

Øgede udgifter til medicinudlevering